

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ДЕЛЕГОВАНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В ДЕЯКИХ КРАЇНАХ ЄВРОПИ ТА СВІТУ

Лисенко Анна Володимирівна

ORCID ID: 0009-0001-8433-3798

Аспірант, кафедра міжнародного приватного права та порівняльного правознавства
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна

Науковий керівник: Лук'янов Дмитро Васильович

ORCID ID: 0000-0003-2540-5488

Професор, доктор юридичних наук, член-кореспондент

Національна академія правових наук України, Україна

Інститут делегованого законодавства широко застосовується у зарубіжних країнах. Кількість актів делегованого законодавства за останні десятиліття значно зросла. Поряд із законами акти делегованого законодавства регулюють відносини, що входять до сфери законодавчої влади. Активне використання інституту делегованої правотворчості пояснюється раціоналізацією роботи парламенту.

В останні десятиліття відзначається помітне збільшення числа урядових та інших адміністративних актів, так званих актів делегованого законодавства у країнах романо-германського права. Наприклад, в Італії та Іспанії останніми роками кількість ухвалених декретів-законів перевищила кількість ухвалених у цих державах законів парламентами. На думку зарубіжних учених, більшість актів делегованого законодавства європейських країн було ухвалено з метою протидії фінансовій нестабільності та кризам в фінансовому секторі. Водночас проблема делегованого законодавства потребує подальшого ретельного вивчення, адже залишається досить велика кількість питань, пов'язаних з цим процесом.

Конституції окремих зарубіжних країн, передбачаючи можливість делегування законотворчих повноважень, не містять положень, які б дозволяли парламенту здійснювати ефективний контроль за їхньою реалізацією. Наприклад, у Швейцарії предмет делегування фактично нічим не обмежено, але обсяг повноважень парламенту у сфері контролю за делегованим законодавством (як і самі контрольні повноваження парламенту в цілому) вкрай вузький. Однак подібні випадки скоріше є винятком, ніж правилом – з метою унеможливлення компетенційних спорів між урядом та парламентом.

Міжнародна практика здійснення контролю за актами делегованого законодавства сформувалася таким чином, що вони в обов'язковому порядку підлягають парламентському, судовому, адміністративному й іноді суспільно-громадському контролю. Так, в Великобританії здебільшого парламентський контроль здійснюється на постійній основі спеціальними комітетами, що функціонують у кожній з палат парламенту, а також Об'єднаним комітетом Палати громад і Палати лордів парламенту, які розглядають і затверджують (або відмінюють) прийнятий у порядку здійснення делегованих повноважень акт. Судовий контроль має вибіркового характеру і пов'язаний з розглядом певної юридичної справи, в ході якого застосовується певний делегований акт. Адміністративний контроль проводиться на рівні міністерств та інших центральних органів держави, а іменується контролем чиновників. Суспільно-громадський контроль може відбуватися через

засоби масової інформації, суспільну думку щодо прийнятих актів делегованого законодавства [1, с. 65].

Здійснення парламентського контролю у Франції тісно пов'язане з моментом набуття юридичної сили актів, що видаються в порядку делегування законодавчих повноважень. Обґрунтовується це тим, що в більшості випадків для вступу в юридичну силу такі акти повинні бути затверджені парламентом. Для цього необхідно з'ясувати в тих країнах, в яких передбачено обов'язкове парламентське затвердження, що такі акти набувають юридичної сили до моменту затвердження парламентом або після його затвердження [2, с. 133].

Так аналізуючи частину 2 статті 38 Конституції Франції можна дійти висновку у тому, що ордонанси набувають юридичної сили після їхнього офіційного опублікування. Однак якщо законопроект про їх затвердження не внесено до Парламенту до закінчення терміну, зазначеного уповноважувачим законом, ордонанси втрачають юридичну силу. Тобто, процедура парламентського затвердження цих актів може здійснюватися пізніше офіційного опублікування, отже, ордонанси набирають юридичної чинності до затвердження їх Парламентом.

До того ж, відповідно до частини 2 статті 38 Конституції Франції Уряд після ухвалення законодавчого акту, але до закінчення прав на здійснення законодавчих повноважень, має внести до парламенту проект закону про затвердження свого акту. Лише у Франції Парламент розглядає не сам ухвалений урядом акт, а лише закон про затвердження цього акта. При цьому Конституційним законом від 23 липня 2008 року встановлено терміновий порядок затвердження ордонансів [3].

Контроль Парламенту Франції полягає у можливості не лише затвердження або не затвердження актів Уряду, але й у будь-який момент після набуття ними чинності змінити «непотрібний» закон у порядку звичайної законодавчої процедури.

Крім того, закріплення в більшості зарубіжних країн необхідності процедури здійснення парламентського контролю над актами, що видаються в порядку делегування законодавчих повноважень, для набуття ними юридичної сили та втрати юридичної сили цими актами при їх не затвердженні парламентом, не має на меті обмеження повноважень виконавчої гілки влади в процесі видання. даних актів і не є перешкодою для набрання чинності цими актами, якщо вони відповідають усім вимогам. Парламентський контроль необхідний для об'єктивної оцінки відповідності актів, що видаються в порядку делегування законодавчих повноважень, умов передачі повноважень, передбачених у законі про делегування законодавчих повноважень. Наприклад, на практиці Конституційної ради Франції також закріпилися такі умови дійсності цих актів: 1) наявність законодавчого уповноваження; 2) уповноваження має бути досить точно за змістом, метою, обсягом; 3) в акті, що видається у порядку делегування законодавчих повноважень, має бути зазначено його правову основу; 4) акт, що видається в порядку делегування законодавчих повноважень, повинен бути опублікований у відповідному офіційному виданні [4, с. 31].

Що стосується парламентського контролю в США, то тривалий час у цій країні поширеною була практика законодавчого вето (у разі прийняття протягом встановленого періоду часу палатами Конгресу резолюцій про скасування відповідних актів виконавчої влади, останні не набирали чинності) [5, с. 85].

У США контроль над процесом делегації законодавчих повноважень здійснюється у більшості випадків федеральними судами. Суди самостійно визначають заходи допустимого регулювання актів, що видаються в порядку делегування законодавчих повноважень. Наприклад, у разі, якщо Верховний Суд

США, вивчивши делеговані Конгресом повноваження, прийде до висновку про їх невизначеність, він має право скасувати закон про їх делегування як такий, що не відповідає Конституції.

Також в США судовий контроль за актами делегованого законодавства передбачає їх перевірку тільки в ході розгляду конкретної справи. Але оскільки контролюючі функції судів казуїстичні й непостійні, і в більшості випадків суд не має повноважень щодо надання своїм рішенням зворотної сили, то від негативних наслідків виконання актів делегованого законодавства позбавитися майже неможливо. Особливо важко піддається контролю субделегация, а саме процес передачі делегованих повноважень підвідомчим органам управління на підставі підзаконного нормативного акту вповноваженого органу [6, с. 31].

Список використаних джерел:

1. Шаповал, В. Парламент: функціональні характеристики Право України. 2015. № 5. С. 64-68.
2. Іщенко М. П. Компаративний аналіз моделей, принципів і форм організації систем місцевого самоврядування в європейських країнах / М. П. Іщенко, Л. Я. Самойленко. Держава та регіони. Сер. : Державне управління. 2013. № 1. С. 131-135.
3. Constitution de la République française: constitution du 4 octobre 1958 (Version mise à jour en janvier 2015). URL: https://www.assemblee-nationale.fr/connaissance/constitution.asp#titre_12.
4. Онупрієнко А. М. Делегування державних повноважень місцевим органам влади: світовий досвід / А. М. Онупрієнко // Проблеми законності. Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2009. Вип. 102. С. 28-35.
5. Контрольні функції парламенту: український та зарубіжний досвід. Інформаційно-аналітичне дослідження / За ред. Ковриженко Д. С. К.: Програма сприяння парламенту України, 2006., 112 с.
6. Дончик Н. Зарубіжний досвід правового забезпечення міжрівневої взаємодії в системі державного управління. Аналітика і влада : журн. експерт.-аналіт. матеріалів і наук. пр. Ін-ту пробл. держ. упр. та місц. самоврядування Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ : НАДУ, 2012. №5. С. 27-33.